

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

- + *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.
- + *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.
- + *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.
- + *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via <http://books.google.com>

Ges. v. H. Merbooster

DE

VLAEMSCHE BEWEGING.

EEN WOORD AEN HET PUBLIEK

EN AEN DE

VLAEMSCHE SCHRYVERS.

DOOR

P. F. VAN KERCKHOVEN.

ANTWERPEN.

BY JOSEPH VAN ISHOVEN, BOEKDRUKKER EN BOEKVERKOOPER,
MARKGRAVESTRAET, 1462.

Juny 1847.

**NED.
LETTERK.**

*Ne
Gersch
1047-25*

Belgiën is, sedert eenige jaren, in een toestand die niets minder dan geruststellend mag genoemd worden. — Wie het zich ontveinzen willen, geven slechts proeven van lauwheid en vreesachtigheid van ziel en zullen dien toestand blyven loochenen tot dat het onweder op hunne hoofden zal losgebroken zyn en mogelyk onherstelbare rampen zal aengevoerd hebben. — De gisting der gemoeederen, indien wy ons zoo mogen uitdrukken, heeft eenen graad bereikt die tot het uitstorten grenst en weinig of niets is er noodig om de schael van misnoegdheid te doen overvloeijen.

Alles in een land schakelt zich aeneen en waer de stoffelyke belangen kwynen, zal men zelden den morelen toestand kunnen toejuichen. — Wat wy in de staetkunde waarnemen, doet zich insgelyks in de ontwikkeling der letterkunde onderscheiden en, zeggen wy het regt uit, zoo wel als de eensgezindheid in staetkunde verbroken ligt, zoo ook is er sints lang eene scheuring gekomen tusschen diegenen, welke door de voortbrengsels des geestes op het volk werken en de rigting der openbare opvoeding in handen houden of ten minste er den grootsten invloed op hebben. (*)

De vlaemsche letterkunde maekt by dien beklagelyken toestand

(*) Het zal niet van onpas zyn hier aen te stippen, dat vele der bemerkingen welke wy, aengaende den toestand der vlaemsche letterkunde, zullen maken, insgelyks op de Fransch-Belgische litteratuer toepasselyk zyn. — Wel inzonderheid zou de immorele toestand van het fransch-belgische journalismus de aendacht van een onpartydigen schryver verdienen op te wekken. Daerin ook zyn hoogschreeuwende verraderyen en omkoopingen geschied, die eischen van door een krachtig woord geschandvlekt te worden. Mogt een schryver die taek op zich nemen, hy zou door alle weldenkenden van harte toegejuicht worden.

van zaken geene uitzondering en zy ook heeft sedert eenigen tyd eenen geweldigen schok geleden. Er is een stryd opgerezen die tusschen afgevallene en standhaftige mannen moet beslist worden, de vrye strekking en denkwijze welke in staetkunde bestreden worden, werden insgelyks in de letterkunde aengerand en dezelfde middelen van omkoop tot verradery welke in s' lands bestuer gebruikt zyn, zyn ook by de litteratuer aangewend geworden. — In beide kampen hebben die middelen schrikbarende rampen doen ontstaen. — Dan, wy zouden ons grootelyks misgissen of het oogenblik is gekomen dat het dubbele pleit zal zien beslissen... Nog eenigen tyd en men zal weten of België gedoemd is om allengs koophandel en nyverheid, de welvaart des volks, te zien achteruitgaen en het alles naer de belangen van eenige groote grondeigenaers te zien inrigten, dan wel of ons land, van de drukking die thans op alles weegt, ontlast, vryen adem zal mogen halen en voordeelige, duurzame inrigtingen zal kunnen te weeg brengen.— Zoo ook nog eenigen tyd en men zal weten of de vlaemsche letterkunde, door de slavenbanden, die thans hare vlugt belemmeren, nog zwaerder zal worden bekneld, dan wel of de vrydenkenden, de volle overhand behoudende, aen de litteratuer een algemeen openbaer karakter van vooruitgang en beschaving zullen kunnen geven en over de valsche broeders, die de vaderlandsche zaak bezoedelen, een vonnis van eeuwige verachting en vergetelheid zal kunnen uitspreken. — Wy hopen in eene vrydenkende rigting voor het land en in eene beschavende rigting voor de letterkunde.

Het is die overweging, het is het zien der edelmoedige pogingen welke onze staetkundige mannen, wel in het algemeen, doch hoofdzakelyk ten voordeele der stoffelyke belangen van het land aenwenden, die ons als pligt hebben opgelegd de stem in het beslissend oogenblik te verheffen en, zoo veel het in ons is, by den morelen stryd werkdadig te zyn, om op die wyze mede te helpen tot den goeden uitval der algemeene vaderlandsche werking.

Dat de vlaemsche letterkunde sedert eenigen tyd, in de oogen der menigte, veel verloren heeft, is eene daedzaak die aen velen klaerblykend voorkomt en wy kunnen of mogen ons over dit oordeel niet verwonderen. — Een soort van mistrouwen heeft zich over al wat vlaemsche litteratuer betreft, verspreid, en wie den grond der zaak niet goed kent en by het oppervlakkige moet oordeelen, kan slechts gelooven dat de gansche vlaemsche letterkunde eene terugwerking voor de beschaving van het volk is geworden. —

Letterkundige koordendansers en mannen die met hunne pen hun geweten verkocht heben, zyn daer de schuld van. Vuig eigen belang en dwaze verwaendheid hebben zoo veel te weeg gebragt dat een aental schryvers zich zelve verachtelyk en belachelyk gemaekt hebben, en men heeft in hen de gansche Vlaemsche Beweging doen lyden. — Mannen die zich in dagbladeren en tyd-schriften onderling met de namen van vlaemsche *Walterschott*, *Beranger*, *Moore*, *Bilderdyk*, enz., enz. betitelden, die zich zelve als staetkundige schryvers in de weegschael met *Paul Devaux* durfden plaetsen en zulks van zich zelve schryvende, de verwaendheid tot het belachelyke dreven; mannen die heden van dit staetkundige gevoelen en morgen van een ander waren, die hunne pen verhuerden aen alle gezindheden wanneer deze maer betaelden; zoogezegde volksdichters die tydens de kiezingen liedekens vervaerdigde vóór en tegen de liberalen en vóór en tegen de Katholieken, (*) — wy vragen het, konden zulke menschen iets anders dan verachting inboezemen, en moet men zich verwonderen dat de anders goedgestemde vaderlanders van zulke mannen, die de zaak zegden te verdedigen, eenen afkeer kregen en een min of meer gegronde mistrouwen van de zaak zelve opvatteden? — Het publiek in massa heeft zoo geoordeeld, omdat hetzelfde meestal door de stem der hardste schreeuwers wordt oplettend gemaekt en er naer luistert, en de hardste schreeuwers waren, zoo als immer, de letterkundige kwakzalvers die hunne pen verkocht en hunne eer verloochend hadden.

De schryvers die het wel meenden, vergenoegden zich meestal met in stilte; doch met moed voort te werken en in de voortbrengsels van hun brein het vrye stelsel, dat den grond der Vlaemsche Beweging uitmaekt, te ontwikkelen. Ongetwyfeld hebben zy, dus doende, goed gehandeld; doch, wy hebben het reeds doen voelen, het oogenblik is gekomen dat het pleit tot eene beslissing reikt en daerom is het noodig, dat al wie in zyne ziel het echte vaderland-

(*) Wat wy hier ter loops en in eenige woorden aanduiden, kan des noods in het breede uitgelegd en door daedzaken bewezen worden. Hier laet de beknoptheid van ons opstel niet toe in lange uitweidingen te treden; wy doen thans niets dan de feiten aanhalen en daerstellen; later denkelyk zal de gelegenheid zich wel opdoen om een gegronder onderzoek voor te leggen en de historische bewyzen en ophelderingen te voegen by het bloote verhael of liever de opsomming welke wy nu doen.

sche vuer voelt blaken, zieh kome verklaren en aen het land doe kennen : wat de Vlaemsche Zaek is, wie de verachting op zich getrokken heeft en verdient en wie degenen zyn die, aen de eerste grondstelsels getrouw gebleven, de beschaving van het Vlaemsche Volk door de moedertael zullen blyven voortzetten. — Aen ons schynt die verklaring eene geheiligde pligt en, wy zyn er innig van overtuigd, er mag niet langer gezwegen worden. De Vlaemsche Beweging moet uitgelegd, de handelwyze der vlaemsche broeders, die de zaak onteeren, moet naer verdienste geschandvlekt worden en de weldenkenden moeten worden opgeroepen om zich digter in de gelederen te scharen : aen *allen* moet gezegd worden, wat de Vlaemsche Beweging, uit haren aert, is en welkdanig hare strekking zyn moet.....

Meermaels heeft men reeds, over de herboring der vlaemsche letterkunde sprekende, aengeduid, hoe en op welke wyze de litteratuer heropgestaen is en zich met kracht heeft ontwikkeld. Allen die over het onderwerp gehandeld hebben, komen hierin overeen dat die herboring slechts van het jaer *dertig* voor goed begint te dagteekenen. Voór dit tydstip — een enkel schryver, wylen de heer WILLEMS, uitgezonderd, — bestonden er wel liefhebbers van de Nederduitsche tael; maer geene vlaemsche letterkundigen. — Om er eene onwederlegbare proef van te bezitten, behoeft men slechts nategaen wat de eerste dichters opzongen en wat de eerste prozaschryvers in vlammende tael aen hunne vlaemsche landgenoten voorlegden. Vryheid, vaderland, oude volksdommelykheid, vereering der groote mannen die in vroegere eeuwen op onzen bodem geschitterd hebben, ziedaer de onderwerpen welke de lier der dichters deed weërgalmen. — En de prozaschryvers, met welke verhalen boeiden zy den volksgeest?.. was het niet met het doen herleven van onze oude helden van vryheid en beschaving en met het afschilderen van het tydstip onzer geschiedenis waerop de groote kamp voor vryheid van land en geweten plaats greep; het tydstip waerop wy het meest voor de ontvoogding van België geleiden en gestreden hebben? — Ongetwyfeld en het kon niet anders; want die gevoelens lagen in de harten opgesloten; de vrye denkbeelden waren alleenheerschend en de zucht tot beschaving had zich van de zielen meester gemaakt.

ó Schoon was het alsdan dien stoet jonge mannen, in wier brein de dichterlykheid was ontwaekt geworden, in vaste gelederen ten stryde te zien optrekken! schoon was het hunnen geestdrift te

zien en den moed waarmede zy de vaderlandsche wapens aengrepen en zich tegen eene overmagt durfden wagen welke zoo vyandig als ontzaggelyk was. Zy hadden tegen onverschilligheid en mistrouwen te worstelen, twee vyanden die meer te vreezen zyn dan haet en vervolging. Doch overtuiging en moed verzekeren immer den zegeprael en van het eerste oogenblik des aengevangen stryds was de overwinning verzekerd. — Dagelyks groeide het getal der kampers aen en de krachten van elken stryder verdubbelden door het getal. Men won veld. — Men won langs twee kanten veld. — Aen de eene zyde onderging de letterkunde eene kunstryke en wetenschappelyke beschaving, langs de andere zyde verkreeg men meeren meer aenmoediging by het volk. De beschaving haelde daerby eenen dubbelen oogst in. — De kortzigtige vyanden die eerst met de vlaemsche beweging den spot hielden, lachten niet meer; zy werden beducht, achteruitdenkend en de spot veranderde in bitsigheid en vervolging. — Dat was altyd winnen! — Het hooge bestuer dat lang — zoo lang mogelyk — enkel eene liefhebbery in het beoefenen en verspreiden der moedertaal had willen zien, werd genoodzaekt het bestaan eener echte litteratuer te erkennen en op het spreekgestoelte der Kamers hoorde men, zekeren dag, met plegtige woorden verklaren dat de vlaemsche letterkunde bestond en regt had om door het hooge bestuer aengemoedigd te worden. Zoo ver reeds was de beweging doorgedrongen, dat die verklaring als hoogst natuerlyk, als gegrond werd aengenomen en de Kamer der Volksvertegenwoordigers ging zoo verre van zelfs meer dan eene zitting aen de spraakkundige belangen van het Vlaemsch opteofferen, terwyl eenigen tyd later een Koninklyk Besluit de nederduitsche spelling, in zaken van bestuer, vaststelde.

Dat wy met rede fier over die behaalde voordeelen mogten zyn, zal niemand betwisten; dat wy ons de schoonste hoop voor de toekomst beloofden, zal niemand verwonderen: de toestand der zaken gaf er ons volle regt toe.

Maer zie! de verbazende voortgang had de aendacht ontwaekt van eene party die voor grondstelsel heeft tegen al wat beschavend is ten velde te trekken. Die party listig en doorslepen, huichelend zoo als altyd, begon met zich aen de Vlamingen niet als vyand; maer als vriend aen te kondigen. Vlaemsche schryvers werden opgezocht, geveleid, bewonderd, *aengemoedigd*. Weinige letterkundigen begrepen toen de spreuk: *timeo Danaos et dona ferentes*, en van diegenen welke ze begrepen, waren er die, langs eenen

anderen kant ryp waren voor zielverkoop en lafheid. Velen werden verleid en sommigen verkochten zich voor goud dat zy konden tasten en eertitels die zy in de verte zagen schitteren.

Het doel der huichelende party was, van de rigting zoeken te geven aen datgene wat zy niet kon onderdrukken of doen uitsterven. Zy bereikte dit doel wel niet; maer toch gelukte zy er in eene aenmerkelyke inbreuk op het leger der Vlamingen te doen: zy wierp den twist in het kampf, zy onteerde de vlaemsche zaek in een gedeelte der vlaemsche kampers.

Van diegenen welke de vlaemsche zaek verraedden en de beschavende rigting der litteratuer begonnen te bekampen, is er slechts een die wy hier hoofdzakelyk zullen noemen, omdat zyn val wel de meest beduidende geweest is dien wy gezien hebben, eensdeels daer hy als schryver, een echt talent bezat, en zich, langs den anderen kant, immer als een der vrydenkendste vaderlandsvrienden had voorgedaen. — Wy bedoelen den heer H. CONSCIENCE. (*)

By zynen intrede in het vaderlandsche leger tot op het tydstip waervan wy thans gewagen, had de genoemde letterkundige de openbaerste blyken gegeven van zucht voor vryheid en liefde voor de beschaving van het vlaemsche volk. Zyn eerste roman, hoe zwak anders ook onder het letterkundige opzigt, vlamde van vryheidsliefde en haet voor dweepery en gewetensbeklemming. Eene grootere proef zyner gevoelens nog was de overdrevene opstandsademende redevoering die hy in eene soort van *meeting*, tydens het vraegpunt der *vier-en-twintig artikelen*, hield. Zyne volgende letterkundige voortbrengsels bleven zyne eerste denkwijze staven en de schryver vond er zich niet slecht by; want het volk was hem genegen, moedigde hem aen en zyne letterkundige broeders verkleefden zich aen hem. — Dan, eensklaps verscheen eene tweede uitgaef van het *Wonderjaer* en men erkende den vaderlandschen schryver niet meer. Het gewrocht had eene

(*) Wy hebben immer eenen tegenzin om namen van personen in onze schriften te mengen; doch, de taek welke wy thans op ons genomen hebben, is van dusdanig eenen aert, dat wy, zonder zwakheid, ons aen geene kleine maetschappelyke overeenkomsten kunnen gelegen laten. De heer H. Conscience inzonderheid, is te zeer met de zaek verbonden geweest, dan dat wy, over de *Beweging* sprekende, hem naemloos zouden kunnen voorbygaen: zyne akten zyn te schreeuwend, zyn val is te groot, te beduidend geweest; hy is te veel bekend zonder goed gekend te zyn.

goedgekeurde omwerking ondergaen , waerby vaderlandsliefde , zucht naer vryheid en beschavende strekking verpletterd waren geslagen en het stelsel der party in heerschte, welke wy reeds aengeduid hebben en die niet terugdeinst de heiligste zaken te misbruiken om een wereldsch, een stoffelyk doel na te jagen. — De andere werken van den schryver ondergingen weldra dezelfde verminking en zyne latere schriften waren slechts smakelooze en holklinkende pleitdooijen ten voordeele van al wat de beschaving kon achteruit dryven of tegenhouden. — De liefde van het volk jegens den schryver verkeerde in verachting, by het zien dier lage handelwyze; doch, langs eenen anderen kant kwamen een drytal kruisen — wy mogen niet zeggen eerekrusen — allen aen dezelfde onreine bron ontsproten, hem in zyne vernedering troosten... — Zou hy inderdaed zoo laeg gedaeld zyn dat die dingen hem tot eene echte vertroosting hebben kunnen strekken?...

De val van dien letterkundige was beteekenend; want hy werd een zielenwerver voor de achteruitgaende party aen wie hy verkocht was en rukte met zich andere stryders mede. — (*) Te meer de handelwyze der aen het vlaemsch vyandige party werd in het hooge bestuer naergevolgd, telkens dat er zich mannen bevonden die dezelfde belangen vertegenwoordigden. Er kwam een stelsel van omkoopning in zwang — juist zoo als in de staetkunde — en wie niet slaefs den nek wilde buigen, werd vervolgd of in de vergetelheid gehouden. Voor verkochten waren er onderstands gelden. 500 tot 1000 franken werden telkens aen een werk van consciENCE verleend, en wanneer zich een getrouw gebleven vlaming aenkondigde, bood men hem eenige inschryvingen of men wees hem van de hand. Flauwe zielen lieten zich door die handelwyze

(*) Een zware grief ook welke wy den heer H. Conscience hebben aen te wryven is de nadeelige invloed welken hy op het dagblad *Vlaemsche Belgie*, dat destyds te Brussel verscheen, heeft uitgeoefend. Dit dagblad, gestigt in eenen gematigden vryzinnigen geest, genoot, by zyne verschynning, den besten byval in het publiek en by de letterkundigen. Een buitengewoone voortgang was, om zoo te zeggen, onfeilbaer; doch allengs zag men er den invloed der verduisterende magt zich over uitstrekken; de hoofdopsteller begon van toen af te wankelen (later viel hy zoo diep mogelyk) en het ging zoo verre, dat eindelyk *Vlaemsch Belgie* hoofdzakelyk diende om den achteruitgang te bevorderen en, als byzaak, gelast was met den lof uit te bazuinen van iemand die zich *chef* der vlaemsche schilderschool noemt, en zyne gansche overdrevene reputatie aen dagbladen en Charlatanismus verschuldigd is.

ter neêr drukken, bukten voor de verduisterende magt en reikten den hals om hem door den slavenband te laten onteeren. Wie eenig ambt wilde verkrygen, moest den zelfden weg volgen en zoo zagen wy eenen onzer beste letterkundigen — dien wy niet zullen noemen, omdat wy niet geern de dooden ontrusten — een gedicht, een meesterstuk verminken en bederven, omdat het aen de party te los, te vry, dat wilde zeggen, te beschavend scheen....

De toestand verergerde nog. Een minister die als een poetsenmaker van Londen naer Brussel kwam om, zoo als hy voorgaf, de kroon te redden, wilde het vlaemsch aenmoedigen en hy deed het op eene zoo dwaze en onverstandige wyze—wy willen niets anders veronderstellen — dat hy krachtig medehielp om der Beweging eenen duchtigen slag toe te brengen. Zyne aenmoediging viel uitsluitelyk ten huit aen verkochte zielen en aen eenige verwaende weetnieten die zich titels aenmatigden die hun niet toebehoorden. De minister ging zelf zoo ver van eertitels te schenken aen menschen die reeds sedert jaren gestorven waren. Dan, zyn spel kon zoo niet lang duren. Hy scheeppe weldra terug in voor Londen en ging daer ongetwyfeld eene vroegere Comedie voortspelen. — Die hem opvolgden, waren gelyk aen die hem voorgingen en de verdrukking bleef op de hoofden der vryzinnige vlamingen wegen.

Intusschen ging het bederf voort en met droefheid zagen de echte vaderlandsche styders nu en dan een hunner makkers door de verkoopings ziekte aengetast worden, (*) terwyl zy langs eenen anderen kant eene werking ontwaerden die krachtdadig moest medehelpen om aen de Vlaemsche Beweging geduchte slagen toebrengen. Zy zagen allengs de organen van de vryzinnige denkwyze schaerscher worden en de drukpers ondermynen door de zelfde party die alles koopt en verkoopt. — Heden verviel dit dagblad, morgen dit tydschrift in handen der verraders of van hunne omkoopers. Het getal der vryzinnige vlaemsche Journalen en tydschriften verminderde tot zoo verre dat men nauwelyks in iedere stad, wat zeggen wy! in iedere vlaemsche provincie, een dagblad of maendschrift kon aenwyzen dat aen de vlaemsche zaak verknocht was en niet diende om de echte vaderlandsche schryvers te vervolgen en hunnen naem en verdiensten te lasteren.

(*) Zoo zagen wy letterkundigen, en het is nog niet lang geleden, hunne vryzinnige denkwyze afstaen voor den ydelen roem van den naem van *Académiciens* te verkrygen.

Een laetste smaed had men nog te wachten en die smaed werd der letterkunde aengedaen. Tot dan toe had zich de litteratuer immer in een ernstig gewaed vertoond ; doch de verkochte zielen oonteerde haer nu zoo ver van haer te doen verstrekken om, lager als eenige andere letterkunde, op het modderige spoor der persoonelyke lastering voort te kruipen. — De party had daervoor niet afgeschrikt en hare slaven gehoorzaemden en gaven daerby het bewys, dat zy niet alleen hunne eer als schryver ; maer ook als mensch verloochend hadden. (*)

Dan de hoogte waertoe het kwaed geklommen was, ontwaakte de terugwerking. De laetste druppel was in de schael gestort en de schael moest overloopen. — Een noodkreet ging by de trouwgeblevene scharen op en nu begrcep men dat de tyd der langmoedigheid en der lydzaamheid voorby was, dat langer de verraders straffeloos laten, eene onvaderlandsche daedzaek zou geweest zyn en dat valsche broeders geene broeders meer mogten genoemd worden, zelfs niet in het openbaer. Een kreet van verontweerdiging verhief zich uit de boezems der vrydenkende, der trouwgeblevene schryvers, en die kreet werd, by zyne eerste ophaling, door het volk naergegalmd. Men had slechts de laffen aen te wyzen en hunne straf begon als een onweder in de verte aen te groeijen, spoedig te naderen en berstte weldra verschrikkelyk op de hoofden der verraders uit. — Het onweder blyft boven hunne hoofden rollen en zal zoo lang woeden tot dat de besmetting gansch en volkomen zal gedempt wezen..... Wat er in staetkunde voor het gansch land zal geschieden, zal ook in onze vlaemsche letterkunde plaets grypen. Het een is aen het andere verbonden en de zegeprael der vrye denkbeelden in staetkunde moet ook de zegeprael der beschavende vlaemsche letterkunde te weeg brengen.

En ja, reeds is de herboring begonnen, of, om juister te spreken, reeds zyn de weldenkende schryvers ontlast van de laffaerds welke zich zoo lang mogelyk in hunne rangen hebben trachten schuil te

(*) Waerop die gezegden slagen, zal men te Antwerpen wel weten. Wy zullen het dagblaedje de eer niet aen doen van het hier te noemen. Het maekt deel van die Organen waermede men in geene ordentyke polemiek kan treden. De eenige straf welke men op zulke dingen kan toepassen, is van, wanneer de onbeschaemdheid nog verder gaet, de menschen eens te noemen die het dagbladje opstellen er byvoegende de namen van diegenen welke hetzelfde met raed en daed ondersteunen en beschermen.

houden. De maskers der verraders werden afgerukt; het volk heeft ze leeren kennen; het verachtelyke goud begint reeds in de handen der vuigen te branden en de eere teekens verzengen de borst. Het volk gevoelt eenen walg voor de verkochte zielen, het kan op de stem niet meer luisteren van mannen, wier woorden door eene party zyn ingegeven en niet meer vry uit het hart kunnen stroomen, van mannen die hunne eigene bekwaemheid en kunde gedood hebben en de dichterlykheid uit hunne ziel hebben voelen rukken. Het volk kent de poetsenmakers en kwakzalvers die zich zelve in de dagbladen voor groote mannen uitbazuinen en dom en verwaend genoeg zyn om te denken, dat de wereld zich daer door laet bedriegen. Het volk kent de hesmeurde gewetens die zoo laag gevallen zyn, dat zy de geheiligde moedertael misbruiken om den vuigsten laster op hunne medeburgers te werpen en staetkundige mannen te bevleeken die de grootste diensten aen het land bewezen hebben en nog zullen bewyzen. (*) Ja, nog eens, het volk kent al wie de vlaemsche zaak verraden heeft en misbruikt en zyne verachting weegt reeds zwaer op de schuldige hoofden en zal deze eindelyk in het stof nederdrukken!....

Doch, denken wy niet langer aen de uitgestane vaderlandsche vernedering. Laten wy liever aen den gang der zaken de volle toepassing der straf over en rigten wy thans eenige woorden tot de broeders, die met ons getrouw gebleven zyn en zeggen wy — kalm en bedaerd — op welke wyze voortaan het vlaemsche grondbeginsel moet verdedigd worden, opdat de toekomst de vruchten moge opleveren welke wy van haer kunnen verwachten.

(*) Men is niet enkel te vreden met de uitstekendste persoonen hier te lande te lasteren. Ook by den vreemde tracht men zulks te doen en men bedriegt den vreemde en men maakt hem medepligtig. Zoo zagen wy nog onlangs in de *Augsburger Zeitung* den heer Ch. Rogier op eene laffe wyze te naer spreken. Iedereen weet wie de correspondent der *Augsburger Zeitung* is en in België hebben zyne kwakzalveryen geenen invloed; doch sommige Duitschers worden er door bedrogen en zullen, wen zy eens heter onderrigt zyn, schaemrood moeten worden van zulke dingen voor waerheid te hebben opgenomen. — Het is, voor het overig, de eenigste wyze niet waerop men de Duitschers reeds sedert lang over onze letterkunde en hare schryvers in doling leidt. Het meest der in het duitisch verschenen artikels, ten voordeele der verkochten, zyn door hen zelve opgesteld of opgegeven geworden. En zoo misleidt men eene gansche broedernatie die, wanneer het bedrog eens zal bekend zyn, eenen tegenzin voor de gansche litteratuer zal opvatten en de goeden met de slechten in eene zelfde verachting misschien zal besluiten.

Vry, zoo als de vlaemsche Beweging van haren oorsprong af geweest is, moet zy voortgaen met vry en onbelemmerd de baen te volgen welke wy, van eerst af, zich voor onze oogen hebben zien ontsluiten. Het heil en het geluk van het volk moet onze eerste leus wezen en al wat tegen dit heil, tegen dit geluk aenstoot, moeten wy uit alle onze krachten bekampen. — Onze stryd moet, zoo als immer, een vredelievende stryd blyven en mag tot geenen haet of verdeeldheid in nationale gevoelens overslaen. Nimmer mogen wy het eene gedeelte van het land beschuldigen van het andere te willen onderdrukken en de eischen welke wy ten voordeele onzer tael en regten te doen hebben, moeten enkel tot diegenen gerigt worden welke het bewind des lands in handen hebben en alleen in staet zyn, om ons het regt dat ons toekomt, te doen herlangen. — Tot hiertoe hebben onze poogingen weinig langs dien kant verkregen; doch men zal ligt begrepen hebben dat het stelsel van omkoopng, door al de ministeriën die de beschaving niet willen, in het werk gesteld, er de' grootste, de eenigste schuld van geweest is. Wanneer die toestand van zaken zal veranderd zyn, wanneer vrye borsten het roer van den staet zullen in handen hebben, zal onze stem beter gehoord worden en men zal toestaen wat de Vlaming voor het heil van het volk en voor deszelfs beschaving zal komen vragen. Daervan hebben wy de innige overtuiging.

Stryden moeten wy als Vlamingen en als Belgen tegen allen vreemden invloed welke men op ons land zou willen uitoefenen en in dien stryd, zullen ons onze waelsche broeders de hand leenen; want hun ook ligt de eenheid, de onafhankelykheid van België aen het hart. Volgen wy de handelwyze niet naer van die letterkundigen welke ons verraden hebben en thans voor goed uit onzen schoot gebannen zyn, en die in alle oogenblikken en in alle hunne schriften tegen eene naburige natie uitvaren en haer scheldwoorden naer het hoofd werpen. — Het is niet zonder inzicht dat hun de verduisterende party die handelwyze oplegt. Het land dat men lastert en wiens hurgers men gelyk stelt met eenige verachtelingen die, uit hun midden verworpen, op onzen bodem eene schuilplaets komen zoeken en er hunne natie ooteeren, dat land, zeggen wy, bezit, zoo als andere omliggende landen, grootmoedige mannen, die hunne bekwaemheid gebruiken om voor het geluk van hunne broeders en van het gansche mensdóm te werken. — De party van verduistering vreest dat de vryzinnige denkbeelden

langs den vreemden kunnen ingevoerd worden en daerom haet zy Frankryk, daerom moedigt zy hare verslaefden aen om Frankryk te lasteren; zoo ook zou zy met Duitschland handelen, indien Duitschland beter van onzen toestand onderrigt ware en indien zyn invloed grooter werd; zob heeft zy jaren reeds met Holland gehandeld en zoo zal zy het met iedere vrydenkende naburige natie doen. — De echte Vlamingen moeten, in dit punt, breeder te werk gaen. By alle natiën moeten zy gaen leeren en wat goed is, moet op onzen bodem overgebracht en, *op eene vlaemsche wyze ingerigt*, voor ons volk ten nutte gesteld worden. De beschaving is in geene grenspalen van een land besloten; zy strekt zich uit over den ganschen aerdbodem, zy werkt overal en hare vruchten zyn van alle landstreken. — Van die waerheid zyn de echte vlaemsche letterkundigen overtuigd en hunne poogingen moeten er voortaan nog meer naer gerigt worden. Belgen moeten wy zyn als natie en, als beschaefde lieden, moeten wy ons den naem van wereldburger weerdig maken.....

En nu nog een woord over de meer beperkte strekking der letterkunde zelve. — Zoo vry en ongedwongen onze schryvers de vleugelen moeten verheffen, zoo voorzigtig ook moeten zy zyn om nimmer hunne schriften door zedeloosheid te bevleken. Wat immoreel is, werkt de beschaving tegen en zielen bederven, is tot de barbaersheid overgaen. De schryver die zich daeraen pligtig maakt, vernedert, onteert zichzelf. — Rein en zuiver moet de vlaemsche muze blyven en wat wy voortbrengen, moet nuttig en aangenaem wezen. Een gewrocht dat slechts dient om te vermaken, is een onvolmaekt voortbrengsel. Zoodra men zich tot het volk wendt, moet er in onze woorden eene leering opgesloten liggen en de romantische litteratuer mag, door haren verleidenden vorm, slechts dienen om de leerreden gemakkelijker in de harten te doen doordringen en dieperen indruk te doen maken. — men wachtte zich ook ooit tegen den godsdienst uittebaren of dingen te schryven die tegen de godsdienstige gevoelens van het volk zouden aanstooten. Zulks doende, zouden wy ons zoo verachtelyk maken als diegenen welke den godsdienst — die voor allen heilig moet zyn — onteeren met er een werktuig van te maken voor het najagen van wereldsche belangen en voorregten. Neen, bevechtten wy de dweepery; doch laten wy nooit den echten zuiveren godsdienst vermengen met die welke hem slecht verstaen en misbruiken en doen wy geenen smaed aen de Heerschapp voor wat de onweerdige knechten ook mogten bedryven.

En verder. — Zoo sterk als wy de verkochte zielen, de *huichelaers* haten en verachten, zoo sterk ook moeten wy, als ware vrydenkende mannen, alle andere echte overtuiging, welkdanig zy ook zy, by onze stryd- en landgenoten eerbiedigen; dan zelfs wanneer het ons bewezen is dat die overtuiging op geene goede gronden rust. De stryd, dien wy daer tegen te voeren hebben, bestaet slechts in, langs onzen kant, in werkzaamheid te verdubbelen en te maken, dat het echte licht der beschaving ook voor de oogen van zulke afgedwaelden of misleiden schittere. De goeden zullen voor dit licht niet blind blyven; want wie opregt van hart is, sluit zyne oogen niet moedwillig voor het licht.

Houden onze trouwgeblevene vlaemsche schryvers die grondbeginsels voor oogen, dan mogen wy eene volle hoop op de toekomst bouwen; dan zal de letterkunde en door de volksklassen en door de beschaefde standen toegejuichd worden; zy zal allengs meer veld winnen en wy zullen tot het gewenschte doel onzer poogingen geraken. — Ons leger is niet verslapt; wy staen nog altyd evehmoedig in de vaderlandsche gelederen en zyn er eenige mannen afgevallen, wy hoeven er ons niet langer om te bekreunen. Het waren lasse zielen die den naem van vaderlandschen schryver nooit verdiend hebben; die de letterkunde slechts uit vuig eigen belang en niet door eenen edelen drift aengespoord, beoefenden, die enkel aen zich zelve en niet aen het heil van het volk dachten... Zy zyn gevallen; het volk heeft reeds begonnen regt over hen te doen en heeft hen met zyne verachting beladen. Hunne plaetsen zyn door jongere schryvers ingenomen die met nieuw vuer bedeed zyn en wier harten door geene besmetting zullen aengetast worden. — Wy hebben hoop in die jonge schryvers; zy zullen de Vlaemsche Beweging verstaen, zoo als zy moeten begrepen worden en krachtdadig medewerken tot het behalen van den vaderlandschen zegeprael. Zy begrypen wat het woord Vlaemsche Nationaliteit beteekent en wat de heilige beschaving vordert van al wie door den hemel met het dichterlyke vuer is begaefd geworden, en volgens dit begrip zullen zy werken. — Het volk bemint hen reeds zoo vurig als diegenen welke, vroeger in het tydperk getreden, tot hier toe moedig en getrouw hebben blyven voortvechten. Hunne oudere broeders reiken hun de vriendenhand toe en verheugen zich van met hen vereenigd te mogen werken en hunne poogiugen by de hunne te voegen, om des te eerder het voorgestelde doel te bereiken. — Beiden zullen zy weldra op eene schitterende

wyze betoogen aen diegenen onzer landgenoten welke, door het zien der besmetting van enkele afgevallene stryders, de gansche Vlaemsche Beweging hebben verdacht gehouden, dat er slechts persoonen afgedwaeld en verloren zyn gegaen, en dat het echte vaderlandsche leger moedig en onbespreekbaer is blyven voortvechten. — Het is noodig dat zulks door daedzaken bewezen worde: de toestand van het land, de toestand der partyen vordert het; de vooruitgang der Vlaemsche Beweging maekt het ons tot eenen *openbaren* pligt. — Het is die overtuiging welke ons deze regelen heeft doen neêrschryven, en het zal ook die overtuiging wezen welke onze letterkundige strydenoten zal aenwakkeren om, meer dan ooit, hunne vaderlandsche gevoelens in het oor hunner landgenoten doen weêrklank te vinden en aen gansch het land te toonen, wat er in de zielen der schryvers die hunne zending verstaen opgesloten ligt!

Mogten wy, door dit vlugtig overzigt, onze letterkundige broeders tot eenen nog meer *openbaren* stryd voor de beschaving opgewakkerd hebben, en de oogen hebben geopend aen diegenen inzonderheid onzer vrydenkende landgenoten, welke de poogingen der goeden met die der vuige verkochte slaven vermengd hebben! — dan zouden wy ons verheugen weêr eenen gewigtigen stap tot den zegenpraël gedaen te hebben en ons aengespoord voelen om met nog meer moed dan ooit op de ingeslagen baen voort te treden.

Antwerpen, den 15 Juny 1847.

Antwerpen, den 15 Juny 1847.